

Raziskovanja

NETOPIRJI V NARAVNIH STENAH

Alenka Petrinjak

Uvod

V Sloveniji si netopirji za svoja zatočišča najpogosteje izbirajo podzemne naravne jame, umetne rove, kleti in podstrešja stavb, špranje v stavbah, manj znana pa so zatočišča v špranjah dreves in naravnih sten. Leta 1984 je bil v razpoki stene, pod lusko, najden netopir, ki takrat za slovensko favno še ni bil poznan. To je netopir vrste Savijev netopir (*Hypsugo savii*) (slika 17). Primerek sta našla plezalca Mojmir Štangelj in Franc Knez 4. marca 1984 v steni nad Črnim Kalom. (Kryštufek B., 1984).

Slika 16: Plezalec med plezanjem v naravni steni (Foto: Tanja Menegalija, AO Litija)

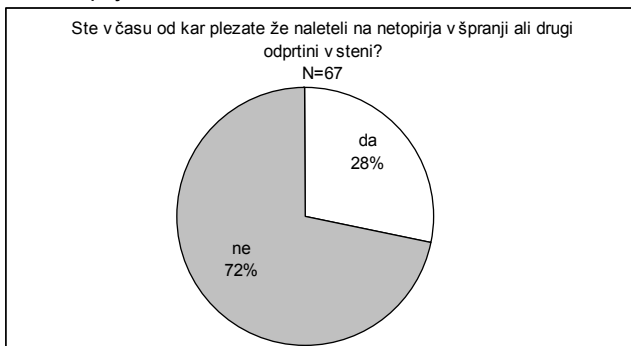
Slika 17: Savijev netopir *Hypsugo savii*. (Foto: Katerina Jazbec)

Da bi dobili podrobnejšo sliko pojavljanja netopirjev v naravnih stenah v Sloveniji, smo v društvu junija 2007 pripravili spletno anketo in pozvali

plezalce, da jo izpolnijo. Zaključili smo jo decembra 2008, nanjo pa je odgovorilo 21 plezalk in 45 plezalcev; en anketiranec spola ni navedel. Polovica vprašanih je bila starih od 21 do 30 let, sledijo stari od 31 do 40 let (21 %), nato stari do 20 let (17 %), 12 % je bilo starih več kot 41 let, 1 anketiranec tega vprašanja ni izpolnil.

Rezultati

Od 67 oseb, ki so na anketo odgovorile, jih je 28 % med plezanjem že videlo netopirja (1 oseba ni bila prepričana, če je bil netopir; odgovor smo vseeno upoštevali kot »da«) (slika 18). Med 19. osebami, ki so netopirja videle, jih je 14 netopirja opisalo. Rubrike pri tem vprašanju so bile: barva netopirja, velikost trupa, velikost in/ali oblikovanost uhljev, mesto zadrževanja, posebnosti. Za določitev vrst netopirjev, ki živijo v Sloveniji, ti subjektivni podatki ne zadoščajo, verjetno pa vseeno lahko sklepam, da gre za različne vrste. Barvo netopirja so opisovali različno: črn, rjav, rjavo – siv, rjavo – črn. Prav tako velikost: 5 cm, 6 cm, 7 cm, 8 cm, 10 cm. Uhlje sta opisali dve osebi: zelo dolgi in široki, »špičasti«. Eden od anketiranih je poročal, da je bilo netopirjev več.

Slika 18: Od 67 plezalk in plezalcev, ki so na anketo odgovorili, jih je 28 % že videlo netopirja v naravni steni.

V anketi nas je zanimalo v kakšnih stenah so videli netopirja (slika 19): previsne stene, previsne stene z luknjicami, počī, plataste stene, kamini ali drugo. V nadaljevanju razlagam le manj znane izraze (Golnar, 1999):

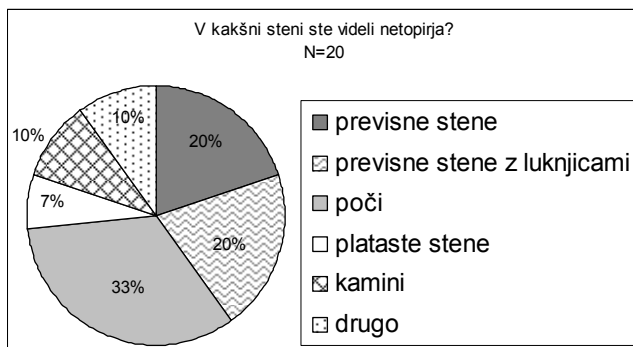
poč - prepoka v steni široka za roko ali nogo

plat – izraz za gladke površine v steni

kamin – strma in ozka grapa, ki jo omejujeta navpični vzporedni steni

Največkrat so netopirje opazili v počeh (33 %). V previsnih stenah (20 %) in previsnih stenah z luknjicami (20 %) je netopirja opazilo 40 % tistih, ki so netopirja med plezanjem opazili. 10 % je netopirje opazilo v kaminih, 7 % v platastih stenah. 10 % jih je netopirja opazilo v drugih oblikah odprtin v stenah kot so votlina, jama pod steno in luknja.

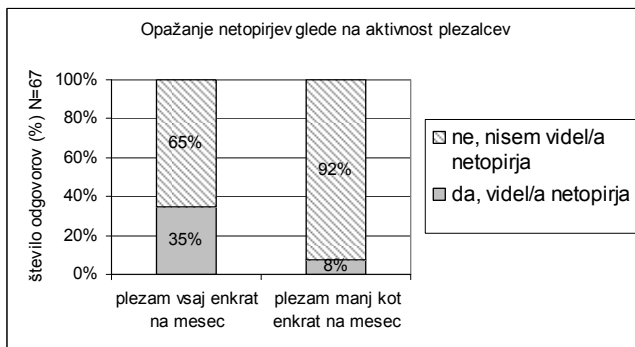
Slika 19:
Plezalci in
plezalke so
med plezanjem
netopirja
največkrat
videli v počeh,
pogosto tudi v
previsnih
stenah in
previsnih
stenah z
luknjicami.

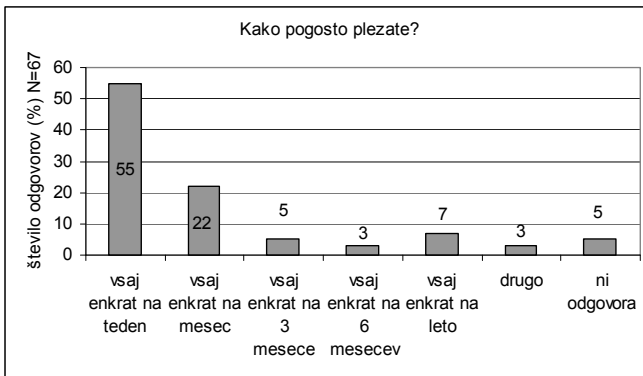

V anketi smo pozvali, da za vsako opaženo vrsto napišejo lokacijo (večji kraj, ime stene in smeri) in okviren datum (letni čas, leto) opazovanja. Netopirje so najpogosteje srečevali v toplih delih Slovenije (Osp, Črni Kal, Vipava, Lijak), Hrvaške (Paklenica), Italije (Sesljan), čeprav so omenjene tudi lokacije v celinskih delih Slovenije (Luknja pri Novem mestu, Kotečnik – Posavsko hribovje, Bohinj) in Avstrije (Gradec). Vedeti je treba, da plezalci v toplejših plezališčih lahko plezajo večkrat, zato je verjetnost, da bodo netopirja v teh predelih opazili večja, kot v plezališčih, kjer je plezalna sezona krajša. Pet anketirancev je navedlo tudi datum oz. letni čas opazanja. Trije so navedli poleti, 2 spomladi, 1 pozimi.

Aktivnost plezalk in plezalcev je različna; nekateri plezajo pogosteje, drugi manj. Med tistimi, ki plezajo bolj pogosto (vsaj enkrat na mesec) jih je 35 % že videlo netopirja v steni (slika 20, 21).

Slika 20:
Opažanje
netopirjev v
naravnih
stenah je
odvisno tudi od
tega kako
pogosto
plezalci
plezajo.

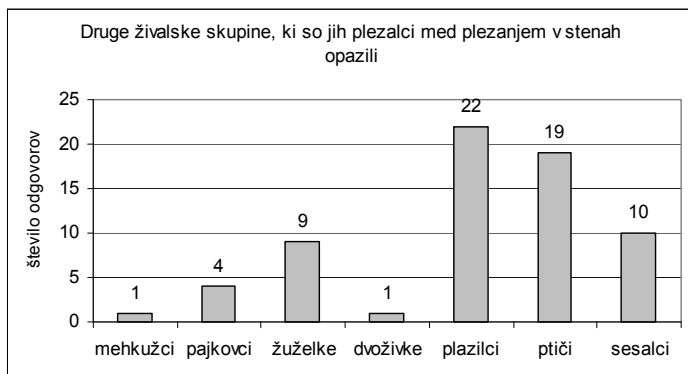

Slika 21: Na anketi so odgovarjali predvsem bolj aktivni plezalci in plezalke.

Plezalke in plezalce smo vprašali, če so med plezanjem v stenah videli tudi kakšne druge živalske vrste. Na vprašanje jih je odgovorilo 39, od tega jih je 82 % videlo tudi druge živalske skupine kot so mehkužci, pajkovci, žuželke, dvoživke (močerad), plazilci, ptiči in sesalci (slika 22). Pri tem vprašanju so anketiranci sami navedli, kaj so videli. Odgovorili so bili različni; nekateri so navedli le živalski razred (npr. ptiči, žuželke), drugi so navajali posamezne vrste (modras, gad, krokar), velikokrat so navedli živalski rod (polh, kuščarji, golob). Za natančnejše odgovore bi bilo potrebno vprašanje razčleniti, morda opremiti s fotografijami. Za predstavo bom odgovore na tem mestu predstavila. Med plazilci so najpogosteje videli kuščarje, videli pa so tudi modrasa in gada. Iz razreda ptičev so videli sovo, krokarja, goloba, hudournike, sokola, kavke, siničko. Med sesalci (brez netopirjev) so najpogosteje videli polha in miš, tudi podlasico. Poudariti je treba, da ljudje običajno z izrazom miš poimenujejo tako miši (družina Muridae, poddružina Murinae) kot tudi rovkve (družina Soricidae) in voluharice (družina Muridae, poddružina Arvicolinae).

Zaključek

V Sloveniji netopirji živijo tudi v skalnih stenah. Zatočišče si poiščejo v špranjah različnih stenskih oblikah (počeh, previsnih stenah, previsnih stenah z luknjicah, platastih stenah, votlinah v steni, kaminih). Izbira sten ni klimatsko pogojena, saj so plezalci in plezalke, ki so med plezanjem opazili netopirja v anketi navajali tako stene in smeri v toplejši primorski regiji kot tudi v celinski in celo alpski Sloveniji. Število opažanj netopirjev v naravnih stenah je seveda odvisno tudi od aktivnosti plezalcev; za tiste, ki plezajo pogosteje je večja verjetnost, da bodo v špranji ali odprtini v skalni steni videli netopirja.

Slika 22: Med plezanjem so plezalci in plezalkle opazili tudi druge živali, med katerimi so prevladovali plazilci in ptiči.

Kot zanimivost naj omenim, da je v Ospu ena plezalna smer v sektorju Velika stena poimenovana Netopir. Smer je dolga 110 m in ima težavnostno oznako 6b/b+ (vir: www.plezanje.net). Smer sta prva preplezala Franc Knez in Lojze Cajzek, 19.12.1980 (Štrancar S. B., 1984). Štrancar (1984) navaja »Smer sméri (Netopir op.a.) daje široka črna poč v kateri gnezdijo pač prebivalci teh predelov – netopirji«. Dva anketiranca sta napisala, da sta netopirja videla prav v tej smeri.

VIRI:

Golnar Tone, 1999, Gorniško izrazje in opisovanje alpinističnih tur, Alpinistična šola - učbenik. Ljubljana, Planinska zveza Slovenije: 118 – 131

Kryštufek Boris, 1984, Še en netopir v slovenski favni. Proteus, l. 47, št. 2. Ljubljana, Prirodoslovno društvo Slovenije: str. 71 - 72

Štrancar S. Bor, 1984, Poskus predstavitve mlajšega plezalnega področja OSP-a. str. 27-28
www.plezanje.net

Zahvaljujem se vsem, ki so anketo izpolnili in vsem, ki so mi pomagali spoznati plezalsko terminologijo in zgodovino.